

MIKOR A VÁR FELETT FOLYT A DUNA, egyedülálló természeti kincset hagyott az idegenforgalomnak

„Érdekes felfedezést tett pár nap előtt az államépületek igazgatósága a budai várban. Ugyanis beható vizsgálat tárgyává tette a pénzügyminiszteri épület alatt nyolc-tíz öl mélységben elterülő földalatti üregeket, melyekbe az épület kisebb szárnyának déli részén egy csapóajtó által elzárt 50—60 fokú meredek lépcsőn lehet lejutni. Az üregek felett 3—4 méter vastag réteg van s ezek fölött a használatra szánt pincék. Egyik más üreget egy-két láb víz borítja.

E nevezetes tavakra és üregekre *Luka György* figyelmeztette a minisztériumot, melytől azok megvizsgálására felhatalmazást nyert. Kutatása eredményéről legközelebb memorandumot fog a minisztériumhoz benyújtani. Illetékes szakkörökben e felfedezés nagy feltűnést keltett, annyival inkább, mert az illetékes állami épületek igazgatóságának kötelessége lett volna tüzetesen megvizsgálni a talajt, melyre többi között olyan monumentális épületet emeltet, mint a Mátyás templom.”

Ötven esztendővel ezelőtt jelent meg ez a hír a *Budapesti Hírlapban* s hogy félszázad után cikkben térünk rá vissza, annak magyarázata, hogy ezek a barlangok, amelyekből az épületek biztonságát féltették, a közel jövőben a főváros egyik páratlan érdekességű helyeivé válnak.

PARATLAN TERMÉSZETI RITKASÁG

Hogy mi történt *Luka György* memorandumával, amelyet valószínűleg annak idején beadott, ma bajos volna megállapítani, amint hogy a barlangok története egyáltalában homályban maradt. Ma csak annyit tudnak róla, hogy jó néhány évvel ezelőtt városi intézkedésre a barlangokat be kellett tömni s ezzel úgy látszott, el is intézhető sorsuk. Eltörték földdel, kővel és főleg — szeméttel.

Ezzel aztán talán el is temetődtek volna örök időkre, ha nem akadnának minduntalan lelkes emberek, akik nem tudnak beenyugodni a dolgoknak ilyen egyszerű elintézésébe.

Schubert Ignác székesfővárosi mérnök többévi munkával a barlangokat pontosan felmérte és szelvényeiket megrajzolta. Később a várbeli alagút víztelenítésével kapcsolatban *Szontagh Tamás dr.* vízrajzi szempontból kereste fel a pincék egy részét.

Ők voltak a barlangügy pionérai. Azóta csak avatatlan érdeklődők és újságírók keresték fel időnkint a barlangot, hogy beszámoljanak regényes és veszedelmes látogatásukról.

Vitéz *Aggházy Kamill*, a *Hadimúzeum* igazgatójának érdeme, hogy a barlangok tudományos megvizsgálását évekig sürgette. Az ő fáradozásának volt az eredménye, hogy a *Földtani Intézet* vizsgálatot kezdett. *Kadic Ottokárt* küldte ki a barlangok bejárására.

Ez a bejárás azzal a szenzációsnak mondható megállapítással végződött, hogy a Vár alatt lévő barlangok a világ legnagyobb és a maguk nemében egyedülálló mésztufa barlangjai. Ilyenek, ilyen nagyságban és számban sehol sincsenek.

A budai Vár, amely eddig külsejével egyik legfőbb természeti szépsége a fő-

városnak, új és páratlan érdekességhez jutott ezzel a tudományos megállapítással. Egyelőre meg kellett elégedni ezzel, mert az elsőkerületi előljárásságnak nem sikerült mindjárt felhívni a város vezetőségének érdeklődését ezekre a barlangokra. Járt ugyan a barlangokban néhány úr a város részéről, de nem is csodálni való, hogy nem tudtak lelkesedni érte. Egész délelőtt egyebet sem csináltak, mint emeletet másztak, nyaktörő fáradsággal lejutottak egy-egy vaksötét üregbe, ahol az üregeken, talajvízről egyebet nem láttak.

A Vár előljárássága ekkor nagyot és mérészet gondolt: ha a barlangok jelen állapotában nem mutatósak, tisztítsuk ki őket, tárjuk fel egy-kettőt, hiszen vagy kétszáz van belőle, hozzuk rendbe és úgy mutatjuk be.

HAREM A FÖLD ALATT

Lelkesedő magánosok adakozásából megindult a munka és ma, amikor beszámolunk eredményről, nem szolgálhatunk romantikával.

Az előljárásság udvarán olyan egyszerű csapóajtót nyitnak fel előttünk, mint vidéken, ahol a kamra vagy konyha padlójából nyílik a pince bejárata. Alig haladunk pár lépcsőfokot, felgyújtják a vilányt és nagyszerű, távlatokkal szolgáló világításban látjuk magunk előtt a pincéket, amelyekben az előljárásság eddig a szenet tartotta. Ezek a pincehelyiségek félmagasságban természetes üregek, a másik felét téglából építették hozzá. A pincéből újabb garádics vezet a mélybe. Ugyancsak gombnyomásra újabb és újabb villanyfények gyulladnak fel, érdekes, majdhogynem művészi hatásokkal szolgálva. A boltozatok és oldalfalak nemcsak a tudósok, hanem a nagyközönség számára is érdekesek csipkés és habos lerakódásokkal. Helyenkint téglás oldalfalakat találunk. A szakemberekre vár a feladat ezeknek a tégláknak alapján megállapítani, hogy mikor épültek a falak. A téglák ugyanis azt bizonyítják, hogy ezeket az üregeket a középkorban is használták. *Laktak benne.* Az eddigi megállapítások alapján nagyon valószínű, hogy ostrom idején a vár akkori birtokosa odahordatta értékeit. A török időkben mindenekelőtt a háremet telepítették le a mélybe, hogy a szépséges hölgyek biztonságban legyenek. De nemcsak búvóhelyként szerepelhettek ezek a barlangok, hanem a menekülés útját is jelenthették a vesztes seregeknek. Ezek a barlangok ugyanis végigvonulnak a Vár utcái alatt. *A hagyomány szerint Óbudáig vezetnek.* Nagyon lehetséges, hogy a középkorban ezeket az üregeket folyosókkal kötötték össze és a vár fegyveres ereje, vagy legalább egy része, Óbuda felé, ezen a földalatti úton menekülhetett el, vagy nyerhetett alkalmat arra, hogy hátra támadja az ellenséget.

Sok érdekes és izgalmas meglepetés érheti a szakembereket a további kutatás terén.

— Eddig török fegyvereket és korhadó gerendákat találtak csak bennük, mondja *Farkas Lajos* kerületi előljáró, akinek gye-

rekkori romantikus emlékei is fűződnek ezekhez a barlangokhoz. Az ő házukból, éppen úgy, mint a Vár akárhány házának udvarából nyílt lejárát ilyen barlangokba. Ő, fivérével kötelen ereszkedett le és kolombuzi lelkesedéssel hozta napvilágra a rozsdás handsárt. A korhadó gerendákat is halásztak ki apránként a mélyből.

— Egy télen át ezekkel tüzeltünk! — mondja mosolyogva.

Nagy részben az ő érdeme is, hogy ezek a feltárt és rendbehozott barlangok ilyen meglepő látvánnyal szolgálnak.

A DUNA A VÁR TETEJÉN

Mit lehetne velük csinálni? — merül fel a kérdés, de amíg felelet kerül rá, addig röviden összefoglalva megkapjuk ezeknek a barlangoknak geológiai történetét.

Az őskorban a Duna a vár mai hegyhát magasságában folyt!

Ez a legalapvetőbb magyarázata *Kadic Ottó* szerint a barlangok keletkezésének. A Duna hordta a vár tetejére a hegyhát dunai oldalán a barlangokban található kavics-, homok- és agyaglerakódásokat.

A budai hőforrások valamikor a Vár-hegy tetején fakadtak. Ez a második rendkívül érdekes megállapítás, amelynek alapjául maguknak a barlangoknak anyaga, a mésztufa szolgál. Ez az öt-hat méter vastagságú mésztufa a hőforrásokból vált ki. Ez a mésztufaréteg, amely helyenkint a tíz méter magasságot is meghaladja, kőpalcéknént borítja a várat s mint *Szabó József* földbúvár mondotta: *Ha valaki ezt a mészpáncélt megemelhetné, úgy az egész várbeli épületcsoportot is máshová helyezhetné.*

A Duna ártere és a *Vérmező* síkja az őskorban a várhegy mai magasságában lehetett s a Duna holt ágai mocsarakat alkottak. Erről tanuskodnak azok a mocsári csigák, amelyeket a barlangok réteges agyagában találtak. A Svábhegy felől akkor is, mint ma, patakok folytak a Duna felé, egy részük a mésztufa alá fűrődött és kivájta az üregeket.

Ilyen természeti ritkasággal a világ egyetlen fővárosa sem dicsekedhetik s most már csak arról van szó, hogy a barlangok feltárásának és rendbehozásának munkáját, amelyet az első kerület előljárássága *Duday Alajos* tanácsnok és *Mottl János* műszaki felügyelő vezetésével megkezdett, folytassák és minél hamarabb az idegenforgalom céljainak szolgálatába állítsák.

Mi legyen ezekkel a barlangokkal? Valamit okvetlen tenni kell, hogy a laikus közönség számára is növeljék érdekességét. Hogy háború esetén ezek a még feltárásra, rendbehozatalra váró barlangok ideális menedékhelyül szolgálnak élet- és vagyónbiztonság céljából, az kézenfekvő. A Vár lakóinak érdekében történik tehát elsősorban, hogy ezeket a természetadta bomba- és gázbiztos menedékeket használhatóvá tegyék.

Szó van arról, hogy néhány barlangban múzeumot rendeznek be, amelybe a Vár történetének emlékeit helyeznék el a különböző korokból.

Ez mindenesetre érdekes és életrevaló ötlet, de szó van arról is, hogy a Vár alatt földalatti borozót létesítsenek. Szakemberek kigyúló fantáziával már maguk előtt is látják a megvalósult lehetőséget:

Angolok, amerikaiak, előkelő idegenek feljuthatnak a Várba. Megállnak a Szentháromság-utcában. Az utasok zavartan keresnek vendéglői bejáratot. A sofőr hármat koppant az utca kövére, mire az úttestből kiemelkedik egy személyszállító lift. Az utasok belépnek s a következő pillanatban húsz méterrel a föld alatt misztikus, művészi, érdekes hangulatvilágításban boros hordókat látnak. A barlangtermek sorában különböző zenekarok játszanak. Itt söröző, ott borpince, odébb bár, tánceterem. Hely van bőven. A légaknák segítségével kitünően szellőztethetők a barlangok. Nyáron hűvösek, télen természetesen melegségük tíz fok, amit kevés költséggel lehet fokozni.

És záróra nincs. Nem is kell.

A föld alól a legduhajabb ének, a leg-erősebb zene sem hallatszik fel. A mulatozás nem zavar senkit.

Képzeldés? Légár?

Lehet, hogy rövidesen valóság lesz.